

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

www.uzas.uz

2017-yil 20-oktyabr №43 (4441)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ «ИСЛОМ ҲАМЖИХАТЛИГИ: ЎЗБЕКИСТОН ВА ОЗАРБАЙЖОН МИСОЛИДА» ХАЛҚАРО КОНФЕРЕНЦИЯСИ ИШТИРОКЧИЛАРИ БИЛАН УЧРАШДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 19 октябрь куни «Ислам ҳамжиҳатлиги: Ўзбекистон ва Озарбайжон мисолида» халқаро конференциясининг Кавказ мусулмонлари идораси раиси шайхулислом Оллоҳшуккур Пошшоода бошчилигидаги иштирокчилари делегациясини қабул қилди.

Давлатимиз раҳбари меҳмонларни самимий қутлар экан, ушбу конференция ташкил қилингани ва унинг ишида хорижий мамлакатлардан нуфузли делегациялар иштирок этгани ҳамиятда миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни мустаҳкамлаш, конфессиялараро мулоқотни ривожлантиришга қаратилган халқаро ҳамкорлик тобора кенгайиб бораётганидан далолат эканини алоҳида таъкидлади.

Ҳамкорликдаги бундай сазй-ҳаракатлар жаҳонда муқаддас ислом динининг асл қадриятлари ва инсонпарварлик ғояларини тарғиб этиш, замонамизнинг халқаро терроризм ва экстремизм сингари таҳдид ва хатарларига қарши самарали курашишга қаратилгани қайд этилди.

Ўзбекистоннинг «Жаҳолатга қарши маърифат» — таълим олишининг ҳамма учун очкилигини таъминлаш, саводсизлик ва жаҳолатга барҳам бериш каби принципиал ёндашувлари

нуфузли халқаро форумларда бир неча бор билдирилди.

Ўзбекистон Президенти Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида «Маърифат ва диний бағрикенглик» махсус резолюциясини қабул қилиш ташаббусини илгари сурди.

Шуни таъкидлаш жоизки, бугунги кунда мамлакатимизда бу йўналишда аниқ мақсадга йўналтирилган ишлар амалга оширилмоқда, халқаро ҳамкорлик кенгаймоқда.

Хусусан, буюк аждодларимиз меросини ўрганиш ва уни келажак авлодларга етказиш мақсадида Самарқандда Имом Бухорий номидаги Халқаро илмий-тадқиқот маркази, Тошкентда Ислам цивилизацияси маркази ташкил этилмоқда.

Учрашувда бугунги кундаги глобал жараёнлар, хавфсизлик ва барқарорликка нисбатан тобора кучайиб бораётган таҳдид ва хатарлар сазй-ҳаракатларни бирлаштириш, конфессия-

лараро ҳамкорлик ва мулоқотни ривожлантиришни тақозо қилаётгани қайд этилди. Миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни янада мустаҳкамлаш, таълимни ривожлантириш ва ёшларнинг ахлоқий тарбиясини юксалтириш масалалари муҳокама қилинди.

Кавказ мусулмонлари идораси раиси Оллоҳшуккур Пошшоода самимий қабул учун Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевга чуқур миннатдорлик билдирди, Озарбайжон Республикаси Президенти Илҳом Алиевнинг салом ва эзгу тилакларини етказди.

Меҳмонлар мамлакатимизда бағрикенглик ва ўзаро ҳурмат, эътиқод эркинлигини таъминлаш, динга эътиқод қилувчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича амалга оширилаётган изчил ишларга юксак баҳо берди.

Халқаро конференция иштирокчилари тинчлик, тотувлик, барқарорлик ва фаровонлиқни таъминлаш йўлида Ўзбекистон Республикаси билан фаол мулоқот ҳамда кенг қўламли ҳамкорликни янада ривожлантиришдан манфаатдор эканини таъкидлади.

ЎЗА

ЎЗБЕКИСТОН ВА ҚИРҒИЗИСТОН ПРЕЗИДЕНТЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОН ОРҚАЛИ МУЛОҚОТИ Тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 19 октябрь куни Қирғизистон ташаббусига кўра Қирғизистон Республикаси Президенти Алмазбек Атамбоев билан телефон орқали мулоқот қилди.

Давлатимиз раҳбари мулоқот аввалида Қирғизистон Президенти Алмазбек Атамбоев ҳамда қардош қирғиз халқини жорий йил 15 октябрь куни президентлик сайловининг муваффақиятли ўтказилгани билан самимий муборакбод этди.

Умумхалқ сайлови натижалари Қирғизистонда амалга оширилаётган ислохотлар ва рўй бераётган ўзгаришларга мамлакат аҳолиси юксак ишонч билдириши ва уни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашдан далолат экани алоҳида қайд этилди.

Икки давлат раҳбарлари яқинда бўлиб ўтган олий даражадаги ўзаро

ташрифлар чоғида эришилган келишувлар ва имзоланган битимларни амалга ошириш борасидаги икки томонлама ҳамкорлиқнинг долзарб масалаларини анъанавий дўстлик ва амалий руҳда атрофлича муҳокама қилди.

Ўзбекистон — Қирғизистон давлат чегараларининг қолган участкаларига оид тегишли шартномани ҳуқуқий жиҳатдан расмийлаштириш ва имзолаш жараёнини тезроқ якунлаш, шунингдек, чегара ўтказиш пунктларининг самарали фаолиятини таъминлашдан икки томон ҳам манфаатдор экани таъкидланди.

Транспорт-коммуникация тизимидаги ўзаро алоқалар, хусусан, шу оғирини охирига режалаштирилган «Тошкент — Андижон — Ўш — Иркештом — Қошғар» йўналиши бўйича ҳамкорликда автомобиль қатновини синовдан ўтказиш муҳим аҳамиятга эга экани қайд этилди.

Қирғизистон Президенти Алмазбек Атамбоев Президентимиз Шавкат Мирзиёевга президентлик сайлови муносабати билан самимий табрик учун чуқур миннатдорлик билдирди.

Қирғизистон мамлакатларимиз ўртасида кенг қўламли ва ўзаро манфаатли ҳамкорликни бундан буён ҳам ривожлантиришга, дўстлик ва стратегик шериклик алоқаларини мустаҳкамлашга тайёр эканини таъкидлади.

ЎЗА

МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ СОҲАСИДА ЗАМОНАВИЙ ТИЗИМ ЯРАТИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 19 октябрь куни мактабгача таълим тизимини тубдан такомиллаштириш масалаларига бағишланган йиғилиш ўтказилди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Бош вазир, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари, тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарлари иштирок этди.

Мамлакатимизда миллий генфондни мустаҳкамлаш, ёш авлодни етук кадрлар этиб тарбиялаш масалаларига доимий эътибор қаратиб келинмоқда. 2017 йил 16 август куни бўлиб ўтган йиғилишда таълим тизимини ривожлантиришнинг кўплаб йўналишлари белгилаб берилди. Хусусан, мактабгача таълим тизимини таркибий жиҳатдан тубдан ислох қилиш, мазкур муассасаларга болаларни тўла қамраб олиш бўйича муҳим вазифалар қўйилган эди.

Президентимизнинг жорий йил 30 сентябрдаги «Мактабгача таълим тизимини бошқарувини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ҳамда «Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ бу соҳада янги тизим яратилди.

Янги вазирлик олдида мактабгача таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, мактабгача таълим муассасалари давлат ва нодавлат тармоғини кенгайтириш ва моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, уларни малакали педагог кадрлар билан таъминлаш, мактабгача таълим муассасаларига болаларни қамраб олишни кескин ошириш, таълим-тарбия жараёнларига замонавий таълим дастурлари ва технологияларини татбиқ этиш орқали болаларни ҳар томонлама интеллектуал, маънавий-эстетик, жисмоний ривожлантириш ҳамда уларни мактабга тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш вазифалари қўйилди.

Йиғилишда шу борада амалга оширилаётган ишлар муҳокама қилинди.

Ҳаётимизда ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган таълим-тарбия тизими ҳақида гапирганда, Абдулла Авлоний бобомизнинг доно фикрларини такрор ва такрор айтишга тўғри келади: таълим-тарбия — биз учун ҳаёт-мамат маса-

ласидир, деди Президентимиз. Қайси соҳани олмайлик, биз замонавий етук кадрларни тарбияламасдан туриб бирон-бир ўзгаришга, фаровон ҳаётга эриша олмаймиз. Бундай кадрларни, миллатнинг соғлом генфондини тайёрлаш, аввало, мактабгача таълим тизимидан бошланади.

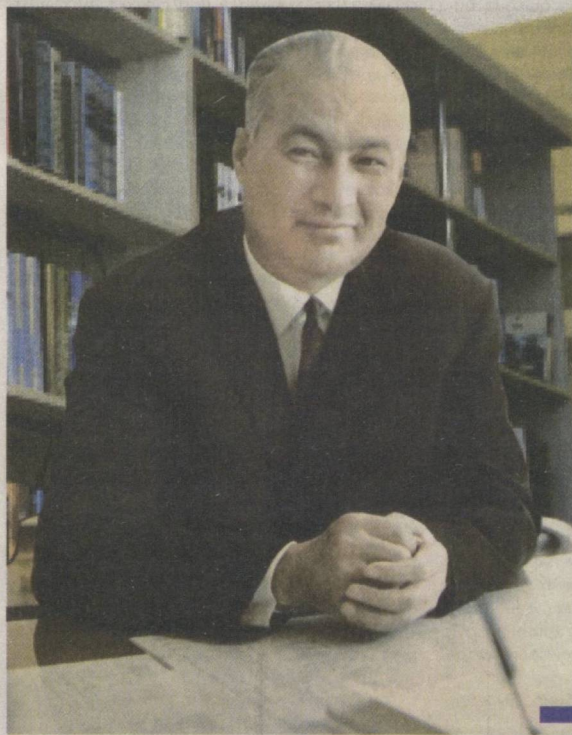
Мактабгача таълим тизими узлуқсиз таълимнинг бирламчи, энг асосий бўғини ҳисобланади. Мутахассис ва педагогларнинг илмий хулосаларига кўра, инсон ўз умри давомида оладиган барча ахборот ва маълумотнинг 70 фоизини 5 ёшгача бўлган даврда олади. Ана шу далилнинг ўзи болаларимизнинг етук ва баркамол шахс бўлиб вояга етишида богча тарбияси қанчалик катта аҳамиятга эга эканини яққол кўрсатиб турибди.

Бунга қўшимча исбот қидириб узокқа боришнинг ҳожати йўқ. Богча тарбиясини олган бола билан богчага бормаган болани солиштирганда, уларнинг фикрлаш даражаси ўртасида ер билан осмонча фарқ борлигини сезиш қийин эмас. Шунинг учун ҳам биз мактабгача таълим тизимини қайта қўриб чиқиш масаласини давлат сиёсати даражасига кўтариб, бу борада катта ишларни бошладик. Агар шу ишни ҳар томонлама пухта ўйлаб амалга оширмасак, бутун таълим тизимида сифат ўзгаришига эришишимиз, таълимнинг узлуқсизлигини таъминлашимиз қийин бўлади, дея таъкидлади Шавкат Мирзиёев.

Бугунги кунда мактабгача таълим муассасалари тармоғини кенгайтириш, уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, янги богчалар қуриш бўйича давлат дастури қабул қилиниб, амалга оширилмоқда. Ривожланган давлатлар тажрибаси ҳисобга олиниб, нодавлат таълим муассасалари, жумладан, нодавлат богчалар тармоғини кенгайтиришга ҳам катта аҳамият қаратилмоқда. Бу эса тизимда соғлом рақобатни шакллантириш ҳамда таълим хизматлари турини кўпайтиришга хизмат қилади.

Давоми иккинчи саҳифада.

Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллиги олдидан

ҲАМ ҲУРУРИМ,
ҲАМ СУРУРИМ

Мўътабар қалбимга шавқ,
белимга қувват сен ўзинг,
Шону шавкат, дилга ғоя,
элга қудрат сен ўзинг,
Қудратинг осмон қалар,
осмонча шухрат сен ўзинг,
Ҳам ғурурим, ҳам сурурим,
ҳам ҳузурим, меҳнатим!

Сен билан очдим кўзимни,
сен билан бўлдим азиз,
Сен билан қудди диёрим,
сен билан турмуш лазиз.
Сен билан олам ёруғ,
бердинг менга сен нону туз,
Ҳам ғурурим, ҳам сурурим,
ҳам ҳузурим, меҳнатим!

3

21 октябрь — Ўзбекистон Республикасининг
«Давлат тили тўғрисида»ги қонуни қабул қилинган кун

«ЯМОН СЎЗКИМ КЕЛИБ ЖОНҒА УРҒАЙ...»

Мир Алишер Навоийнинг ушбу сўзлари халқ дарди билан яшаган, она тилимиз қадрини осмон қадар юксак кўтарган буюк шоирнинг қалб изтироблари эди. Она тили ва унинг тақдири масаласи ҳеч қачон эскирмайди. Ҳар бир халқ барча замонларда ўз она тилининг келажак, унинг шаъни, шарафи учун астойдил курашиб келган.

Бирок Давлат тили қонунининг кучга кирганига 28 йил тўлганига қарамай Железнодорожная, Алайская, Госпитальная, Ипподромная, «Водник», Центр, Театральная, Экскваторная, Пединститут, Центральная каби эски ва Ц-1, Ц-2 сингари мавҳум номлардан ҳали ҳам қутулганимиз йўқ. Аксинча, жуда қисқа фурсатда инглиз, немис, француз ва яна бир қатор тиллардаги ёзувлар ҳамма жойини эгаллади-қўйди.

Холбуки, 90-йилларнинг бошидаёқ Мустақиллик шарофати билан Республикаимиздаги барча шаҳар ва туманлардаги кўчаларнинг номлари қайта кўриб чиқилиб, давр талаби билан янгиланган эди. Бу жараён ҳозирда ҳам халқимиз учун ғурур, ифтихор, миллий қадриятларга эътиборнинг юксак намунаси вазифасини ўтамоқда. Биргина

Тошкент шаҳридаги Союзная — Элтузар, Панченко — Шамси кулол, Мало Госпитальная — Кичик Миробод, «Водник» — Бектемир, Ипподромная — Эски Отчопар, Жакарта — Жалолиддин Мангуберди, Горная — Бойтепа, Складская — Бойкент, Полевая — Қўқон дарвоза, Кафанов — Авлиёбота, Красин — Мироншоҳ ва ҳоказо кўринишларда ўзгаришлар бизга рух, қанот бағишлаганди. Лекин масаланинг иккинчи томони бор. Имло қоидаларини билмаганимиз, ёзувимиз, тилимизнинг тақдири устида бош қотирмаганимиз учун миллий қадриятларимизга, тарихимизга, ўтган авлод-аждодларимизга чексиз ҳурмат-эҳтиром маъносида қайта тикланган юқоридаги каби номларни Чор-сув, Қўқ-терак, Олтин-тепа, Ибн-Сино каби ўртасига чизикча қўйиб; Кушқунди, Қуксарой, Мухаммад Юсуф сингари хато ёзганимиз. Гўшт дўжонига марҳамат, ҳар хил, Фархот бозори, «Таж Махал», «Шоҳ», «Оху» сингари номларда «х», «у», «ғ» харфларидаги диакритик белгиларни тушириб қолдиришда давом этаймиз.

Очиғини айтганда

Давоми тўртинчи саҳифада.

Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ артисти, элимизнинг севимли хонандаси Озодбек Назарбеков унвонли ва таниқли санъаткорларимиз орасида биринчи бўлиб «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасига обуна бўлганини азиз ўқувчиларимизга мамнуният билан маълум қилар эканмиз, бир қарашда арзимасдек туюлган бу воқеанинг маънавият ва маърифатга нечоғли дахлдорлигини алоҳида қайд этиб ўтмоқчимиз.

Китобхонлик газетхонлиқдан, аниқроғи, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасини мутлола қилишдан бошланади.

Азиз ватандошлар, вақт югурик, давру замон шиддатли, газетамизга обуна бўлишга улгуриб қолинг!

Рустам МУСУРМОН,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими, шоир

Бу йигит ҳамқишлоғим бўлади. Жуссаси кичикроқ, лекин чайир, хуш-чакчақ, гапни чўрт кесадиған «қайсар» йигитлардан. Биз онда-сонда учрашиб қолардик. Аммо кўнглимда бир армон бор эди: у билан ўтириб бема-лол гаплашгим келади. Биламан, акамнинг бошидан кўп савдолар ўтган, негаки у киши Тошкентда ер қимирлаган ўша алғов-далғов йилларда катта ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

— Ҳа, Қарноқий, бу ерда нега адашиб ишларда ишлаган. Шароф Рашидов билан кунда бўлмаса-да, тез-тез кўришиб турган.

Бир куни шаҳар марказидаги бир шифохонага бордим. Қарасам, рўпарамда илжайиб Тўлан ака келаяпти.

Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллиги олдидан

— Бордим. Умрим бино бўлиб Марказқўмнинг эшигидан ўтмаган эдим.

Қабулхонада у ёқ-бу ёққа кўз қиримни солиб ўтирибман. Ўйлаб ўйимнинг охирига етолмайман: «Бунчалик эътиборнинг сабаби нима экан?» Бироқ минг ўйласам, отам ҳаёлимга келмайди.

Келишган, хушмуомалали йигит ичкарига кириб-чиқиб турибди. Ниҳоят, менга навбат келди шекилли, ҳалиги йигит «Юринг!» деб ишора қилди. У ёқ-бу ёғимни тўғрилаб йигитга эргашдим.

Ичкарига қадам босдим бир зум тўхтаб қолдим. Тортиниб тўрға қараб юрдим. Шароф ака ўрнидан турди. «Келинг, келинг!» деди очик юз билан. Кейин «Марҳамат, ўтиринг», деб ёнбошидаги ўриндиқни кўрсатди. Худди

Саъдулла СИЁЕВ

Ё ОМОНАТ ЧИҚСИН, Ё ЎМОНАТ

иссиқ бир нарсаси ўтираётгандек омонат чўқидим. Шароф ака ёрдамчисига қаради.

— Бизни холи қолдиринг. Ходим йигит қалин папкасини кўтариб кўздан ғойиб бўлди.

Шароф ака менга бошдан-оёқ разм солди. Худди бирон гуноҳ қилиб қўйгандек ўзимни баттар ўнғайсиз сездим. Биласан, мен ҳам унақа бировлардан тап тортадиганлардан эмасман. Ўрисча мактабда ўқиганман. Одамнинг бетиға қараб тикка гапириверман. Лекин, гапнинг тўғриси, Шароф аканинг сусти ёмон босди-да, иним.

Мен Тўлан акага сигарет чўздим. У сигаретни хушламай тутатди, қайта-қайта тортиди. Мен унинг озгига тикилдим. У хижоасининг энг қизиқ ерига келган эди.

— Шароф ака «Биз кўрмагандан бери катта йигит бўлиб қолибсиз, Тўланбек» деб қолди. Уй ичимизни, бола-чақани сўради, ишларимни сўраштиради. Кейин кўзимга қараб «Сиз менга эслайсизми, Тўланбек?» деди. Шошиб қолдим. Қанақасига эслайман ахир, бу киши билан биринчи марта юзма-юз ўтирган бўлсам... Шароф ака бош силкиди: «Тўғри, эслай олмасангиз керак. У пайтлар сиз жуда ёш эдингиз. Биз Самарқандда ўқиб юрганимизда сизларникида турганимиз. Ховлининг этагида бир-икки хужра бўларди. Беш-олти студент ана шу хужраларда яшардик. Отангиз раҳматлик ахши одам эди, бағри кенг эди, қўлидан келса бировга яхшилигини аямас эди. Мен Карим аканинг тузини кўп ичганман, буни ҳеч қачон унутмайман».

Кўзим ярқ этиб очилди. Ҳамма саволларимга бирдан жавоб топдим. Аям яқин-яқингача айтиб юрарди. «Отанг қўли очик одам эди, борини бировдан аямасди, — дерди, — ўзи университетнинг каттаси бўлишига қарамай ким уй-жойдан қийналиб қолса эргаштириб келаварарди. Йил ўн икки ой ховлимизда қишлоқдан келган сту-

берган домласининг фарзандларини бир кўриб қўймоқчи бўлган, шекилли. Шароф аканинг одамгарчилиги менга каттиқ таъсир қилди.

Қайта-қайта раҳмат айтиб хайрлашдим. Шароф ака елкамга қўлини қўйди:

— Эшигимиз сиз учун доим очик. Бирор илтимос бўлса, тортинмай келаверинг, — деди. Бошим осмонга етди.

Ҳеч нарса кўрмагандай яна ишга тушиб кетдим. Бир-бирга ўхшаган эрикарли кунлар. Эрталаб идорага чоп, кечкурун — уйга. Хуллас, икки ойим, уч ойим ўтди. Мени бир бўлимга бошлиқ қилиб қўйишди. У ерда кўп ишламадим. Мансабимни яна бир поғона кўтаришди. Орадан ярим йил ўтди-ёв. Тагин Марказқўмга чақиришди. Бордим. Ўша ўзим кўрган катта кабинет. Беш-олти киши ўтирибди. Баъзиларини танийман.

Шароф ака дарҳол максадга ўтди: «Биз сизга янги вазифа юзламоқчимиз. Уртоқлар сизни Тошкент шаҳар ижроия комитети раисининг ўринбосарлигига тавсия қилишмоқда. Нима дейсиз?» деди.

Боримдан бир пақир муздек сув қуйилгандек бўлди. Кечагина инженер бўлиб юрган мендек йигит қайдаю ижроқўм қайда! Биласан, мен реалист одамман, ўз куч-қудратимни чамалайман. Бўйим етмаган дорга осилмайман. Шуни ўйлаб чўчидим. «Ишончингиз учун раҳмат. Шароф Рашидович, — дедим минг азобда, — бироқ бундай улуг вазифани элпармиканман, деб кўриб турибман».

Ҳалим Шароф акага ёқмади. «Бу ишни эспайманим, йўқми, деб иккиланган киши ҳеч қачон эспай олмайди. Эспайман, деб астойдил уринган одам ҳар қандай оғир юмушнинг уйдасидан чиқади», деди. Уни ёнидагилар қувватлади. Шароф ака гапни чўзмади: «Ёш йигитсиз, бир йигитлик файратингизни кўрсатинг, қийналсангиз, мана биз ёрдам берамиз».

— Йўқ, нимаиди?

— Мен ҳам кўрмаганман. Бироқ қаердадир ўқиганман.

Бургутнинг полапонлари сал катта бўлиб қанот чиқарганда отаси уни чангалига қисиб кенг далага олиб чиқар экан. «Қани энди учиниш ўргансинлар, бургутча!» дегандек боласини ерга ташлаб юборар экан.

Поллапон жон ҳолатда қанот қоқиб ўзини ўнгласа-ўнглади, бўлмаса отаси уни илиб олиб қайта машқ қилдирар экан. То поллапон ўзи кўркмай учадиган бўлгунча отаси уни баландроқдан ерга қараб отиб юбораварар экан... Мен ҳам худди шу бургут боласининг ахволига тушган эдим. Олдимда икки йўл турибди: ё қанотимнинг кучига ишониб учиб кетишим керак, ё ерга тушиб пачақ бўлишим керак. Бошим қотиб қолди.

Шароф аканинг насиҳатини эсладим. Билиб турибман, у киши менга жуда катта муруват қилди. Менга ишонди, мени синаб қуриш учун юқори мансабга қўйди. Энди жонимни аямай ишламасам, аввало, у кишининг юзини ерга қаратган бўламан. Ана шундай ҳаёллар билан биланки шимариб ишга киришдим. Бу орада бошимга яна бир синов тушди. Тошкентда ер қимирлади. Ҳамма нарса остин-устин бўлиб кетди. Тошкент ёмон вайрон бўлган эди.

Минглаб киши бошланасидан айрилди, ўн минглаб одамнинг уй-жойи бузилди. Уларга янги ватан керак, томорқа керак, бузуқ уйларни қайтадан тиклаб бериш керак. Жабрдийдаларнинг савдосини ўйласам, баданим қизиб ўзимни қўярга жой тополмай қолардим.

Шароф ака билан, онда-сонда бўлса-да, кўришиб тураимиз. У киши зилзиланинг эртасига шаҳарнинг ҳамма раҳбарларини чақириб катта йилгилиш ўтказган. Йигилишдан кейин мени олиб қолди икки оғиз насиҳат қилди: «Сиз учун синов вақти келди, ука. Қаттиққўл бўлинг. Кўнгилчанлик

қилманг. Қамишни қаттиқ ушласанг қўлингчи кесмайди, деган гап бор.

Ҳар хил одамлар бор, ҳар хил гап-сўзлар бўлиши мумкин. Хушёр бўлинг. Халқнинг яна бир гапини эслатиб қўяй: ё отинг қисин, ё ўтинг қисин, дейдилар. Мен сизнинг отингиз чиқшини жуда истайман».

Тўлан ака узун ух тортди, гўё қизиб кетгандай ёқасини очиброқ қўйди.

Менга, «Онаси, уларнинг иссиқ-совуғига қараб тур, савоб бўлади, бу болалар бир куни Ўзбекистоннинг юкини кўтардиган кишилар бўлиб чиқади», деб қўярди.

— Ёз ўтди, куз келди. Зилзилада бошланасиз қолган кишиларга атаб қўйлаётган қўпқаватли уйлар биринкетин бита бошлади. Минглаб одам вақтинчалик қодирларда, ётоқхоналарда ёки қариндош-уруғларникида яшаб турарди. Хайрият, совуқ тушгунча уларни янги уйларга қўчирадиган бўлдик...

Тўлан ака фикрини жамлагандек жим бўлиб қолди, юзидаги тундлик тарқаб, ўрнини илиқ бир ифода эгаллади.

— Ана энди Шароф аканинг бир хислати ҳақида икки оғиз гапириб берай. Билган у дейди, билмаган бу дейди. Майли, қизил тил ҳаммада ҳам бор. Аслида Шароф ака ватаним, миллатим деб қуйиб кетган чин инсон эди. Ўзбекининг шаънига тирноқдай гап тегса, жигарлари эзлиб кетарди.

Шароф аканинг дала ҳовлиси шундоқ шаҳар биқинида эди. Зилзилага бир йил бўлган, айни баҳор пайти. Шароф ака мени боққа бошлади. Мажнунтоллар тагида айланиб юрибмиз. Шароф ака ишларимни суриштирди, дала берган бўлди. Кейин бирдан тўхтаб юзимга синовчан боқди.

— Сизга бир гап бор, — деди, — ҳали бу кунлар ҳам ўтиб кетади. Шаҳарни бутунлай бошқатдан қураимиз. Масковдан яна пул сўрадик. Худо хоҳласа Тошкент чиройли шаҳар бўлади. Лекин ўн-ўн беш йил ўтгандан кейин шаҳар айланган одам...

Шароф ака билан бўлиб ўтган бояги гапдан кейин бир неча кунгача ўйлашиб ўрдим. Одамлар билан ҳаёт мени тобора сиқиб исканжага олиб бораётган эди. Йил ўтган сари иш оғирлашаберди. Бир ёқда қурилиш жанжали, танбех устига танбех, бир ёқда тепамда турган баъзи амалдорларнинг зуғуми, янги пайдо бўлган дўсту туғишларим, минг бир хийла билан йўл топишга уринаётган пулдорларнинг ҳужуми, ишхонадаги қорчолларнинг найранги... Унинг устига ҳадемай «ёз-ёз» бошланди.

Хуллас, комиссия устига комиссия босди. Ҳаммаёқни элак-элак қилди. Қовлаган одам айб топади. Беайб Парвардигор. Менга ҳайфсан беришди. Алам қилди. Хузу-халоватдан кечи, соғлиқни йўқотиб, ўн беш соатлаб ишлаб, охир топганинг таънаю танбех бўлса — алам қилмайдими?

Бир-икки йилда сочим қув оқарди. Қон босими пайдо бўлди. Сал нарсаси жажилан чиқади, бақироқ бўлиб қолдим. Демак, «етилибман» деб қўйдим ичимда. Гоҳо Шароф ака билан юзма-

юз бўлганда, «Энди бизга жавоб бера қолинг, бу ёғини соғлиқ кўтармаяпти» деган гапни айтиб юборай дейман. Айтолмайман. Ёмон фикрга бормасин, деб номуз қиламан.

Барибир бўладиган иш бўлмай қолмас экан. Томчи тош тешади, деган гап бор. Кўзайшдай томчи чак-чак этиб томиб тураверса, бир куни уйдая тошни ҳам тешиб юборади охири...

Мени ишдан олишди, партиядан ўчиришди. Бироқ менинг кўрқадиган ерим йўқ. Харом ишга қўл урмаган-

ман. Билганларини қилсин, деб уйга кириб ётиб олдим.

— Бояги ярим йўлда қўшилган қариндош-уруғларингиз тўсатдан ғойиб бўлган бўлса керак?

— Албатта. Кунига икки марта телефон қилиб, ҳафтасига йўқлаб турадиган қадрдон «дўстларим» ҳам қорасини кўрсатмай кетди. Лекин мен мансабда ўтирганимда деярли йўқламаган, бирон нарса сўрамаган оғайниларим бошимга оғир кун тушганда ҳол сўраб келишди. Ана шунда мен чин дўст билан ёлгон дўстнинг фарқига бордим. Мол дўстинг бошқаю жон дўстинг бошқа, деб шунга айтсалар керак-да.

— Шароф Рашидович ҳам йўқлатмадимми?

— Йўқлатди. Ишдан бўшаганимга икки ойим, уч ойим бўлганди. Уйда ётавериб зерикдим. Ўз соҳам бўйича бир иш топиб эрмак қилиб юрардим. Бир куни Марказқўмдан уйга телефон қилишди. «Сизни Шароф Рашидович йўқлаёттилар», деди эскидан таниш овоз... Эртасига Шароф аканинг қабулхонасига кириб бордим.

Шароф ака худди ҳеч нарса бўлмагандек қулиб кўришди. «Қалайсиз энди, Тўланбой?» деб ҳол сўраган бўлди. Мен «раҳмат»дан нарига ўтолмай ерга қараб ўтиравердим.

— Ҳамма нарсадан хабарим бор, — деди Шароф ака, — комиссия сизнинг ишингиздан жиноят белгиларини тополмади. Мен сизнинг ҳалоллигингизга келсам, ёшлик қилдингиз, тажрибасизлик қилдингиз, кўнгилчанлигингиз ҳам бор экан. Аслида биздан ҳам жиндий хато ўтибди. Сизнинг елкангизга бирданига катта юк қўйиб юборибмиз. Тошкентнинг юқилит ўнча мушак одам кўтаролмайди. Лекин ўқимаман. Одам мана шундай аста-секин пишади. Тўрт оёқда юриб аргумоқ от қоқилади. Сиз хали ёшсиз. Сиз учун ҳаётнинг қизиги олинди.

Шароф ака хайрлашар экан, биринчи кун айтган гапини такрорлади:

— Бизнинг эшик сиз учун доим очик. Бирор илтимос бўлса, тортинмай келаверинг.

Шу бир оғиз гап менга етарли эди. Кўнглим тоғдай кўтарилди. Лекин Шароф ака билан қайтиб кўришмадик. У кишини безовта қилишга ҳаққим йўқлигини билардим.

Қаҳрамонимнинг илтимосига кўра унинг исмини очик айтмаган эдим. Энди айтиш мумкин. У — Тельман Абдуллаев, инженер, фан номзоди. Тельман ака Самарқанд университетининг биринчи ректори Карим Абдуллаевнинг ўғли. Карим ака ўттизинчи йилларнинг охирида тухмат билан қамалди ва кейинчалик тўла оқланди. Тельман ака ҳозир ҳаётлар.

Фарида АФРЎЗ

ҲАЁТ МАМАЎЗОСИ

АЁЛ

Тавалло қиласан Худога,
Тиз чўқиб қудрати қошида.
Ва англаб етарсан бахтлигини,
Ётмоқлик она ер тошида.

ТАҚДИР ТУ

Бошланиши биринчи саҳифада.

Айтаверсак, гап кўп. Ҳамма нарса масъулиятни ҳис қилиш ва амалда исботлашга боғлиқ. Бизнингча, ҳар бир давлат ва нодавлат корхонаси ҳамда ташкилот мутасаддиларига "Давлат тили тўғрисида"ги Қонун бандларини эслатиб туриш жоизга ўхшайди. Жумладан, Қонуннинг 19-моддасида шундай дейилган: **"Муассасалар, ташкилотлар ва жамоат бирлашмалари муҳрлари, тамгалари, иш қоғозларининг матнлари давлат тилида бўлади"**.

Амалда эса... Биноларимизга "Ток-шоу МФЙ", "Чайхана Бабай", "Lola Burger", "Evro Burger", "Бургер Дружба", "Chig'atoy House", "Zebo Nur", "Евроремонт" МЧЖ, "Стройвектор" МЧЖ, Номе ВЕКА, "Shifoko z'nur" каби ёзувлар катта, ҳатто кечалари ёниб, пориллаб турадиган ҳарфлар билан ёзилган. Булар ўзбек тилининг бойлигидан далолат бермайди, аксинча, она тилимизни сийқалаштиради, қашшоқлаштиради.

Ахир, тил инсонга берилган илоҳий неъмат саналади. У ўзига хос қонуниятлар билан тараққий топади. **Тилини халқ яратди ва унга асрлар давомида сайқал бериб, тақомиллаштириб келади.** Якка шахс, индивид тилга фаол таъсир кўрсата олмайдиган, аксинча, унинг "ихтиролари" тил ривожига салбий таъсир кўрсатиб қўйиши мумкин. Шу маънода ҳамюртларимиз "ташаббусли" билан "яратилган" тил билрикларига (ёзувларга) танқид қўзи билан қарамоғимиз давр талабидир. *"La Modam", "Kafe la Bistro", "Sanam" женские одежды*, *"Бала-бала детский магазин", "Торты аромата", "Салон красоты Минь-Ян", "Салон красоты Iora", "Freudy Beaute salon", "Бистро Бек", "Express market", Свадебный салон bella stella", "Uzbekchka", "guten" немецкий ресторан, "optika gold", "Beaute salon Go'zalina", "Art Chehra Raos", "Скорое открытие саф", "Чайхана Бабай"* каби номлар на ўзбек тилининг, на рус тилининг, на инглиз ёки бошқа тилларнинг қонун-қоидаларига тўғри келади. Ара-лаш-қуралаш "тил". Бунга тилшуносликда "пейжин" ("курама тил") дейилади. Бу тилда бир-бирини тушулмаган, англамаган инсонлар гаплашишади.

Тилимизда ҳайбаракаллачилик, бошқалардан ортда қолмаслик деган сўзлар бор. Лотин ёзувида асосланган алифбо фақат ўзбек тилига тааллуқли. Буни билмаган эпчиллар томонидан ҳали ўзбек тилига ўзлашмаган русча сўзларни *"avtomoyka", "avstostoyanka", "avtozapchast", "moyka", "tyopliy dom", "prof pocuda", "atfel", "shedevr", "bistro", "drulba"* сингари лотин ёзувида ёзиб қўйишни маданиятсизлик, саводсизлик деб тушуниш керак.

Юртимизга хорижий сарможаларнинг кириб келиши, маҳсулотларимизнинг чет элга экс-

порт қилиниши, қўшма корхоналарнинг ташкил топиши бу — улуг иш. Бироқ қўшма корхонага ном қўйилаётганда ҳар икки томоннинг манфаатларидан келиб чиққан ҳолда сўз танланмайдими? Халқроқ андозада *peyming* талаби бор. Бу ишлаб чиқараётган маҳсулотни, жойлашган ўрни, фаолият турига қараб корхонага ном бериш, уни аташ билан боғлиқ

“ЯМОН СЎЗКИМ КЕЛИБ ЖОНҒА УРҒАЙ...”

жараён. Масалан, ўз вақтида болалар оёқ кийимини ишлаб чиқаришга мўлжалланган Фарғонадаги Германия — Ўзбекистон қўшма корхонаси *"Кибо"* (немисча *kinder* ва ўзбекча болалар сўзларидан олинган), Намангандаги

kola, General Electric, City group, Visa, Honeywell ва ҳоказо. Ҳатто Тошкент шаҳрида Навоий кўчасининг бошидаги биналарда 20 дан ортиқ *"Инновационная школа", "окна в кредит", "bagossa", "evro study", "baby toys"* сўзлари ёнида истикбол сўзининг *"истикбал"* кўринишида шакли мунғайиб тургани дилимизни ўртади, холос. Биз улуг шоирларимизнинг да-

стхатларини излаб юрибмиз, *"imzo"* дагилар эса аллақачон топишибди-ку! *imzo Navoiy, imzo Jomiy* деб реклама қилиб ётишибди. Бунга нима дейсиз?!

Мустақиллик йилларида йўл-транспорт со-

ОНА ТИЛИМ

Қошғарийни тил иқлимин
Хоқони этиб,
Туркий ҳикмат бўстонини
Яшнатган тилим.
Навоийни ғазал мулкин
Султонни этиб,
Шеърининг осмонини
Чақнатган тилим.

Номинг онамга эш, эгиз,
Онам ўзингсан,
Илк азон ҳам исмин бўлган
Калом ўзингсан.
Мен оламини кўздан кўра,

Сўзда бут кўрдим,
Бепойним, оламдан кенг
Олам ўзингсан!

Ялларинг жаранги бор
Қай бир жарангда?
Ноалларинг оҳанги бор
Қай бир оҳангда?
Оламдаги энг шаън қўшиқ
Рухи барқарор,
Она бўлиб, бешик узра
Айтган аллангда.

Давлат тили бўлганлигинг
Давлат эмасми,
Кемтик эдинг,
Тўлганлигинг

Сарват эмасми.
Ҳатто буюк юртлар сени
Қилғай таржима,
Оламини ром қилганлигинг
Рағбат эмасми!

Онам бўлиб яралганинг
Ўзи бир дунё,
Наволарга ўралганинг
Сўзи бир дунё.
Нечун жўшиб айтмай
Давлат маҳфиясини —
Қўшиқ бўлиб таралганинг
Ўзи бир дунё!

Зиёвуддин МАНСУР

Янгиқўрғон туманида Испания билан ҳамкорликда яратилган ичимликка *"Янис"* (Янгиқўрғон ва Испания сўзларининг биринчи бўғинларидан олинган) деб тўғри ном беришган. Зарафшон-Ньюмонт қўшма корхонаси ҳақида эшитмаган инсон бўлмас керак.

Бироқ ўз маҳалласидан, ўз шаҳридан ташқарида хизмат кўрсатмайдиган корхона ва ташкилотлар мутасаддиларининг дунёга машҳур фирмалар номига ёки хорижий сўзларга ёпишиб олганига нима дейсиз. Республикамизнинг шахар қишлоқларида бундай номлар болабала ётибди: *"faberlic", "mia gabe", "quattro", "lordini", "lord", "bogosso", "orange market", "orange kidsland", "salamander", "ferra", "ideal", "gross", "vita", "engelberg", "topkids", "dida", "food best", "azzara", "all home", "stule jab", "pollo fritti", "bovariya plaza", "ariana", "dukum", "vico", "enriko marinelli", "renzo rinaldi", imzo, Salamander, Adidas, Coca*

ҳасида ақл бовар қилмас ўзгаришлар рўй берди. Йўл кўрсаткичлари, автобуслар, йўналишлардаги таксиларга ёзилган ёзувлар деярли давлат тилига ўгирилди. Йўловчиларга ҳар томонлама қулайликлар яратилди, манзиллар давлат тилида аниқ ва қўринарли қилиб ёзиб қўйилди. Бу савоб иш. Лекин турли жойлардаги корхона ва ташкилотларга қўйилган *"Sanjar Alimardon umid"* (Сирдарё), *"Setora Ishkom plus"* (Қашқадарё), *"Shamsiddin – Bibixonim"* (Самарқанд), *"Bakir – angor"* (Сурхондарё), *"Euro Pack Tashkent"* МЧЖ ёки шахар таксилари ва йўналишдаги таксиларига ёзилган *"Jamshid sarmoya", "Daka omad", "Mirkomil plus servis", "Zuhayl Baraka", "Nazar tex servis", "Golden taxi", "Hasandekor"* цветочная мастерская, *"Mega grant idea", "Itixor trans", "Max Auto universal"* МЧЖларнинг номлари ўзбек тилининг қайси қонун-қоидаларига тўғри келар экан, билмадик? Юқоридаги номлар олдий сўзлар тизма-

хил экани таажжубланарли ҳол. Ахир, ҳар бир тилининг ўз фонетик, урғу олиш, орфоэпик ва орфографик қонуниятлари мавжуд-ку. Шундай экан, нега улар икки тилда бир хил бўлиши керак? Ўзбек тилига кириб келаётган исталган, дейлик, инглизча сўзларни қараб кўринг, русчадагисидан фарқи йўқ. Бундай сўзлар она тилимизнинг талаффуз метёрларини бузиш билан бирга унинг ўзбекча муқобили унуттилишига ҳам олиб келади. Шунинг учун бошқа бирор тилдан сўз олинганда ўзбек тилининг талаффуз хусусиятларига мослаб қабул қилиниши керак.

Масалан, лотин ёзувида асосланган имло қоидаларига сентябр ва октябр ойларини *sentabr, oktabr* шаклида ёзилиши қайд этилди. Бунинг илмий асоси сифатида туркий сўзларда учта ундош товуш бир жойда келмаслиги таъкидланган. Умуман, **б, ю, я** ҳарфлари имлоси шу қоида асосида қайта кўриб чиқилди, маъқулланди. Лекин ҳамон ҳеч қандай илмий

ўз ишининг илмий қўринмай қолишдан кўрқмади экан?

Тилимизнинг гўзал оҳанги бор, агар шу оҳанга пугур етказмасликни мақсад қилсак, олинмалар ҳақида жиддий ўйлаб кўришимиз керак. Ҳа деб "халқроқ сўз" деган сохта қалқон ортига бекинмиш керак эмас. Агар олиб кирилатган сўз ифодалайдиган тушунча ўзбек тафаккурида бўлмаса, уни бегона шакл билан эмас, ўзбекча шаклда қабул қилиш керак. Шунда тилининг оҳанги, ўзига хос орфоэпик хусусиятлари сақланган. Тилшунослар бу ишда намуна кўрсатмаса, илмий-техникавий, ахборот-коммуникация ва ижтимоий-сиёсий атамалар билан ишловчи мутахассислар қандай йўл тутадилар?

Туртинчидан, маънавият, маданият ва таълим соҳалари мутасаддилари томонидан волиқлик, нотқиқлик, бадийи ифодали ўқиш ва муношаот (фикрни маълум услубда ёзма ифодалаш) бўйича мунтазам танловлар ўтказилиб, унинг ғойиблари кенг тарғиб қилинса, халқ нутқи тақомилига эришилади. Гўзал нутқ юксак маданият белгисидир.

Бешинчидан, ҳар бир корхона, ташкилот, муассаса ёки уюшма ўз тилшунос маслаҳатчисига эга бўлса, идоранинг расмий varaги, пешлавлалар, ишлаб чиқараётган маҳсулотларни таништирмаси ва ҳоказолар омма орасига бехато чиқадилар. Ҳолбуки, улардаги кўпол хатолар саводли кишиларни ранжитишдан ташқари ёшлар тарбиясига ҳам салбий таъсир ўтказмоқда.

Мазкур вазифаларни бажариш учун ўзбек тилининг лексик имкониятларини чуқурроқ ўрганиш ва кенг тарғиб қилиш алоҳида ўрин тутадилар. Бунда халқ тилида мавжуд сўз ва ибораларни ўрганишни назарда тутмоқдамиз. "Ўзбек тилининг изоҳли лугати" 80 минг сўзлик экани кўп бор эсландилар. Бу изоҳли лугат тузишча иккинчи уриниш натижаси. Кейинги уринишларда икки баробар ошиши мумкин. Унга халқимиз орасида, ижодкорлар асарларида қўлланётган сўзлар топиб, ўрганиб кирилтирилса, йўлаганимиздан ҳам кўпроқ сўзни лугатга киритса бўлади. Бунга мисол тариқасида профессор Тўра Нафасов томонидан тузилган "Қашқадарё ўзбек халқ сўзлари" китобига киритилган ўн мингта яқин сўзни келтириш мумкин.

Хуллас, она тилимиз ва она Ватанимиз равнақи учун жуда кўп иш қилишимиз лозим. Бунга бефарқ бўлган киши бу вазифаларга бел боғлайди. Зеро, миллий тафаккуриимиз ойнаси мусафоллиги ва янада порлоқ бўлиши учун ҳар бир ҳаракатимиз муқаддас иш ҳисобланади.

Нафас ШОДМОНОВ,
филология фанлари доктори

ИЖОДКОР МУАЛЛИМА ЁДИ

Эл севган ижодкор, заҳматкаш олима, Гёте асарларини она тилимизга аслиятдан маҳорат билан ўғирган ҳассос таржимон Янглиш Эгамованинг кутилмаганда вафот этгани ҳақидаги қайғули хабарни эшитиб, юрагимиз ғам-аламга тўлди. Ахир, яқиндагина "Дўрмон"

Ижод уйда мустақиллик байрамга бағишланган тантанали анжуманда Янглиш опа билан кўришган, "Ватан учун яшайлик" танлови ғойиб бўлгани билан самимий табриклаган эдик.

Хотира

Талабалигимизда "Ёш Вертернинг изтироблари"дек буюк севги романини ўзбек тилида мутолаа қилиш завку хаяжонини тухфа этган моҳир таржимоннинг бизни ташлаб кетишини хаёлимизга ҳам келтирмаган эдик. Лекин, афсуски, тақдир йўриги олдида инсон иложсиз экан. Қалбимизда чуқур изтироб билан марҳуманинг оила аъзолари, ёру дўстларига ҳамдардлик билдирамиз, сабр тилаймиз.

Янглиш опа улуг немис алломаси, жаҳон халқларининг севимли адаби, шоир ва драматург Иоганн Волфганг Гёте асарларининг таржимони сифатида эътибор қозонди, халқаро адабий алоқаларга муносиб хисса қўшди. Гётеннинг "Ёш Вертернинг изтироблари" романидан сўнг Бруно Аптсининг "Қашқирлар чангалида" романи, Волфганг Борхертнинг ҳикоялари, Фиртс Вюртленнинг Захириддин Мухаммад Бобур ҳақидаги "Андижон шахзодаси" қиссаси, Гётеннинг "Муҳаббатнома" номи сайланма китоби, "Ҳамроз диллар" романи Янглиш Эгамова таржимасида чоп этилди. Иоханн Петер Эккерманнинг Гёте ҳаёти ва ижодида бағишланган "Гёте билан гурунлар" номли китоби ҳам унинг таржимасида нашр этилганини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Янглиш опа умрини бадийи таржима ва таржимашуносликка бағишлади. Бу меҳрибон, оқуғил ва фидойи инсон теран билими, истеъдоди билан кўплаб ижодкорларга устозлик қилди, ижодкор ёшларнинг ўз йўлини топишда бевосита қўмаклашди.

Таниқли ижодкор, заҳматкаш олима, меҳрибон муаллима, ғамхўр ва олижаноб инсон Янглиш Эгамованинг ёрқин хотираси уни яхши билган ва ардоқлаган ёру дўстлари, китобхонлар қалбидан ўчмайди.

Адҳамбек АЛИМБЕКОВ,
Мунаввара УСМОНОВА

28 йил бурун давлат тили мақомига қўтарилган ўзбек тили қадимийлиги, бойлиги, ифода имкониятлари кенглиги, шу тилда яратилган нодир бадий, тарихий, илмий асарлар захирасига эгаллиги, муҳими, ундан фойдаланувчилар кўпчилиги жиҳатидан жаҳондаги мавқеи баланд тиллардан ҳисобланади.

Тилининг халқ тафаккурини янгилашдаги ўрни бекиёс. Айни шу омиш ҳисобга олиниб, Конституциямизда давлат тилининг мақоми ҳуқуқий жиҳатдан аниқ белгиланиб қўйилди.

Давлат тили тўғрисидаги қонун мамлакат аҳолиси зиммасига уни ҳимоя қилиш, ривожлантириш ва келажақ авлодларга безавол етказишдек катта масъулият юктайди. Чунки тил халқни бириктирувчи энг муҳим восита. Давлатнинг тил сибасати унинг истеъмолчилари манфаатини ҳимоя қилади. Бу манфаат тилининг тараққиёти ва амалий доираси кенгайишига тақозо этиди.

Конституциямизда халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаи экани таъкидланган. Халқ ўз қадриятлари билан мавжуд. Шундай экан, миллий қадриятлар қаторида халқнинг тилига ҳурмат ҳам ҳамма учун қонунаи мажбурийдир. Афсуски, мана шу мажбуриятнинг оммавий ҳис этилиши қийин кечаётгани бутун ҳеч кимга сир эмас.

Ватан ҳаммамиз учун муқаддаслигини тан оламиз. Лекин Ватан тушунчасини тор англаш кўпчиликка хос. "Ватан нисаб" деган саволга, кўпинча, "Биз ўсиб-ўлғайган туپроқ, жой" жавоби олинади. **Ватан — халқнинг ўзали, ўз қадриятлари эълозланган, ўтмишии улуғланган, келажаги қаболатланган муқаддас макондир.** Халқ ва миллат учун қадриятлар орасида энг сукутисиз Ватан ва она тилидир. Фарангларда ибратли бир нақд бор: "Она тил — она Ватан" дейди улар. "Она тилим менинг ватанимдир, — дейди француз адаби, Нобел мукофоти соҳиби Альбер Камю. — Ватанини қанчалик севсам, тилини ҳам шунчалик севаман". Бошқа халқларда ҳам бу фикрнинг ўзига хос вариантлари учрайди. Бинобарин, бирор элни эълозлаган учун тилини ҳам эълозлайди. Ўзбекистонда истиқлол учун курашнинг илк қадамлари ҳам бу юртдаги асосий халқ тилини давлат тили даражасига олиб чиқиш билан бошланган эди. Бу Қонун халқни истиқлол учун курашга илҳомлантиргани бежиз эмас.

Тафаккур тил воситасида шаклланади. Инсон қайси тилда фикрласа, шу тилда гапирлади. Инсон қалбини ёки миллат руҳини у гапирган тилда фикрлаш орқалигина англаш, тушуниш мумкин. Тиллар турлича бўлгани учун тафаккурлар, тафаккурлар турлича бўлгани учун турмуш тарзлари, қадриятлар ва муносабатлар хилма-хилдир. Шунинг учун ҳам тил ҳар бир

халқ маънавиятининг асосий устуни ҳисобланади. Бу устунини устувор сақлаш учун кураш ҳар доим долзарб. Бу кураш Ватан шаъни, халқ эътибори учундир. Халқнинг ҳар бир эътибори унда фаол бўлиши ҳам фарз, ҳам қарз.

Бунинг учун бизга нималар халақит беради ва биз нималарни бартараф этишимиз керак, деган савол бугун ҳар бир юртпарвар эълини ўйлатиш шубҳасиз. Бизнингча, бу борада қуйидагилар кечиктириб бўлмас ва-зифалар: биринчидан, қонун устуворлиги доирасида давлат тилининг мақомини яхши ўрганиш, унга иттоат қилишни тарбиялашга қаратилган тадбирлар қўламини кенгайтириш лозим. Бир қонунни ҳурмат қилмас-

МИЛЛИЙ ТАФАККУРИМИЗ ОЙИНАСИ

лик бошқасини менсимасликка олиб келади. Ҳар қандай қонун қандай йўл билан бўлмасин жиноят ҳисобланиши фуқароларга, айнисча, ёшларга чуқур сингдирилиши керак. Умуман олганда, тил халқнинг бебаҳо маънавий мулки сифатида доим қадриланган, ҳурмат қилиниши зарур. Одамлардаги тилга бефарқлик муносабатини йўқотиш билан муаммоларнинг катта қисми ечилади.

Иккинчидан, ўқувчилар учун ўзбек тили фанининг асосан нутқ ўстириш ва саводхонлигини таъминлаш назарда тутувчи дарслик, қўламанларини яратиш ҳамда амалиётга татбиқ этиш зарур. Афсуски, дарсликлар орасида худди шу фан дарсликлари жуда кўп алмашинувчандир. Бунинг сабабини тил илмининг жалаулик билан ривожланиши ва қоидаларни дарсликка киритиш иштиёқининг қучилиши билан изоҳлаш мумкин. Ҳолбуки, ўқувчи учун қоидаи билишдан кўра нутқ ва савод муҳимроқдир. Ёшларда нутқни бойитиш келажақда онг ва тафаккур юксалишига хизмат қилади.

Учинчидан, олимпиа сўзларни тартибга солиш ҳам жуда муҳим. Бир тилдан бошқасига сўз тилиши табийи жараён. Лекин бу жараённинг ҳам ўз қонуниятлари бор. Тилимизга кириб келган гарбча сўзларнинг деярли барчаси русчадаги варианты билан бир

ассосиз бу сўзларни аввалгисидай ёзиб келинаётгани улут маърифатпарвар Мунавварқори таъбирича, мураккаб ҳоҳилқидир.

Сўз қабул қилишдан аввал ички имкониятнинг яхши текшириш керак. Тилимиздаги олинмаларнинг яридан кўпрогини ички имкониятлар ҳисобидан қоплаш имконияти бор. Бунинг учун олинаётган сўзнинг таржимасига эмас, у ифодалаётган тушунчанинг моҳиятига диққат қаратиш лозим.

Яқинда бир илмий кенгашда хитой тилидаги тилшунослик атамалари хусусида диссертация ҳимоя қилинди. Ҳимоя жараёнида бир нарсга эътиборли бўлиб тузюлди: хитой олимлари деярли барча европача атамаларини хитойчалаштирган эканлар. Ундан олдинроқ ўзбек тилшунослиги бўйича диссертация ҳимоясида қатнашган эдим. Унда диссертант шу қадар кўп европача атамаларни келтирдикки, расмий оппонентлар ҳам баъзи сўзларни тўғри талаффуз қила олмади қийналиб қолишди. Диссертантга бу хусусда савол берилганда у ўзидан олдинги олимлар уларни шундай қўллаб келишганини айтиб ваъизланган чиқди. Бир мўътабар тилшунослимиздан бунинг сабабини сўрасам, иш илмийга ўхшамай қилишини айтди. Қизик, шу атамалар европалик қайсидир олимнинг она тилидан олинган-ку. Нега у

сидан бошқа нарсга эмас. Ўзбек тилининг қонун-қоидаларига мутлақо тўғри келмайдиган ўринсиз "амалиёт".

Давлат статистика кўмитаси маълумотларига кўра, ҳозир юртимизда 406 000 та шу каби масъулият чекланган очик ва ёпиқ жамиятлар, фирма ва корхоналар фаолият олиб бормоқда. 2016 йилда улардан 126 000 таси рўйхатдан ўтибди. Бу рақамлар ўз она тилининг тақдири устида бош қотираётган ҳар битта инсонни ўйлантириши керак. Сабаби, ҳар битта ном остида тил, она тилидан унумли ва ўридли фойдаланиш масаласи ётибди. Амалиётда эса, ўзбек тили тақдирига панжа орасидан қараётган мутасаддилар муаммо кетидан муаммо ясамоқда.

Айрим ишбилармонларимиз сўз ясада тилшунослар ёзувчи, шоирларни орқада қолдириб кетишди. Биргина *маркет* сўзи воситасида *Foodmarket, Obod market, Vip market, Baraka market, Shox (Shoh ўрнида), Ali market, Tutzor market, minimarket, freshmarket, makromarket, lavashmarket, market Burger* ва ҳоказо сўзларни ясаб, дўконларига, фирма ва корхоналари пештоқида ёзиб қўйишди. Ҳолбуки, беш жилдли "Ўзбек тилининг изоҳли лугати"га *маркет* сўзи ҳали киритилмаган.

Рус тилидан нўноқ ва маъносиз таржима қилинган *"Янги форматдан завқ ол nescake"* ("nescake Освежис с новым форматом"), *"Бешии ол!"* ("Держи пята!") , *"Айс"ли ёзни кутиб олинг!* ("Встречай "Айс"нов лето"), *amerikacha Ta'm 1905 yildan* (устига устак икита хато билан ёзилган), *"Changqog'ingni ta'zali qondir"* (биронта ўзбек бундай деб ишлатмаса керак!) ("Утолей жажду вкусно") сингари битиклар таржимонлар ва мутасаддиларнинг саводсиз ва малакаси етишмаганидан далолат бериб турибди.

Тарих гувоҳ, ўзигини сақлаб қолмаган, тарихини улуғламаган, тилини ардоқламаган, унинг келажаги устида ўйламаган халқлар ва миллатлар ҳамма даврларда ютқазмишган. Биз ҳам эътиборсизлигимиз учун замонлар келиб фарзандларимиз олдида қизариб, ер чизиб қолмайлик. Аксинча, шундай тўғри йўлни тутаилликки, бу йўл юртимиздаги бошқа тилларнинг нуфузига таъсир қилмаган ҳолда, биринчи галда, ўзбек тилининг халқимиз орасидаги обрўсини сақлаб қолишга, қолаверса, халқроқ майдондаги маъкеини оширишга хизмат қилсин. Зеро, бугунги давр биздан барча соҳаларда бўлгани каби тил масаласида ҳам ўта ҳушёрлиқни, огоҳлиқни, синчковлик ва зийракликни талаб қилмоқда.

Абдулхалқ СОБИРОВ,
Алишер Навоий номидаги
Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти
университети проректори, филология
фанлари доктори

“ЯРМИМ ТУРКИСТОНДАНДИР, ЯРМИМ ЭСА — ФАРҒОНА...”

Афсонавий Қаҳрамон, Хоразмшоҳлар давлатининг сўнгги ҳукмдори Жалолоддин Мангуберди билан фикҳ ва сўфийлик илмининг буюк сиймоларидан бири Мавлоно Жалолоддин Румийни боғлаган ришталарга доир аниқ маълумотлар мавжуд, бироқ шу пайтгача уларнинг қариндошлиги тўғрисида жиддий фикр билдирилмаган.

Жалолоддин Мангуберди 1199 йилда Хоразмда таваллуд топган бўлиб, 1169 — 1220 йилларда яшаган ва 1200 — 1220 йилларда Хоразмшоҳлар давлатини бошқарган ҳукмдор Алоуддин Мухаммад IIнинг ўғли. Жалолоддин Мангуберди 1220 йилда отаси вафот этган, 1221 йил февралда Хоразмшоҳлар давлати тахтига ўтирган ва ўн йил ушбу давлатни бошқарган сўнгги ҳукмдордир. У мўғул истилочиларига қарши курашларда мислсиз жасорат кўрсатиб, 1231 йилда қароқчилар томонидан 31 ёшида ўлдирилган. Онасининг исми Ойчак.

Отаси Алоуддин Мухаммад II 1172 — 1200 йилларда ҳукмдорлик қилган Ануштегинийлар сулоласига мансуб Хоразмшоҳ Алоуддин Музаффар Такеш(ёки Абул Музаффар Такеш)нинг ўғли.

Жалолоддин Румий (Балхий) 1207 йил 30 сентябрда Афғонистоннинг Балх шаҳрида таваллуд топиб, 1273 йилнинг 17 декабрида Туркиянинг Кўния шаҳрида 66 ёшида вафот этган. Унинг отаси ислом ва тасавуф илмининг таниқли сиймоларидан бири, «Султон ул-Уламо» («Олимларнинг Султони») унвонига мушарраф бўлган улуг зот, Кубравия тариқатининг шайхи Мухаммад Баҳовуддин Валаддир. Баҳовуддин Валаддин отаси ўз даврининг танилган инсонларидан бири Ҳусайн ибн Аҳмад. Онаси Хоразмшоҳ Алоуддин Музаффар Такешнинг қизи Маликаи Жаҳон Аматуллоҳ Султандир.

Маълум бўлганидек, Жалолоддин Мангубердининг отаси — Хоразмшоҳ Алоуддин Мухаммад II, отасининг отаси, яъни бобоси — Хоразмшоҳ Алоуддин Музаффар Такеш.

Жалолоддин Румийнинг отаси — Баҳовуддин Валад, отасининг онаси, яъни буvisи — Маликаи Жаҳон, унинг отаси — Хоразмшоҳ Алоуддин Музаффар Такеш.

Президентимиз мамлакатимиз ижодкор зиёлилари вакиллари билан учрашувда бугун санъат аҳлида фаоллик, янги-янги ижодий ғоя ва ташаббуслар билан яшаш, изланиш руҳи етишмаётганини таъкиллаб ўтганда. Назаримизда, бу мумтоз асарларни саҳнага қайтаришга уринаётган театр ижодкорларига ҳам бевосита дахлдор. Ижодий изланишнинг қиммати бир жойда депсиниш билан эмас, янглик билан ўлчанади. Агар бу жараён юксак бадий савия ва маҳорат билан уйғунлашса, замон билан ҳамнафас долзарб спектакль яратилиши аниқ. Шундагина биз айбни кўзгудан эмас, балки ўзимиздан, йўл қўйган хатою камчиликларимиздан излаймиз.

“Башаранг қийишқ бўлса, ойнадан ўпкалама”. Уткир тигли бу халқ мақоли атоқли рус адаби Николай Васильевич Гогольнинг “Ревизор” комедияси учун эпиграф сифатида бежиз танланмаган. Ўз замони муаммоларини кулги орқали фоз этишни мақсад қилган муаллиф театр кўзгусингари жамиятнинг асл қиёфасини кўрсатишга қодирлигини яхши билган. Шу боис комедиянинг асл қаҳрамонларини томошабинлар орасидан излайди. Адиб бу орқали “мен шунчаки саҳнага кўзгусини, унда акс этган барча иллатларга сиз айбдорсиз” демокчи бўлган.

Ўзбек Миллий академик драма театрида тақдироти бўлиб ўтган “Ревизор” комедиясининг янги талқинида бу машҳур мақол нима учундир спектакль якунида янграйди. Адиб сиймосидаги актёр ўз берган ҳангомаларга ҳулоса ясайдию ғойиб бўлади. Саҳнага сокинлик чўкиб, совуқ кунлар бошланганини дараклаган қаргалар товуши майдонни сўпурётган қорувул қиёфаси билан уйғунлашиб кетади. Бу манзара билан “барчаси куз ҳазонларига қўшилиб, ўтмишга равона бўлди”, деган сўнги ҳулосани томошабинга ҳавола қилган маъқул эди. Чунки комедияда кўтарилган масала бугунги кунда ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган.

Янги спектакль ҳақидаги мулоҳазаларимизни бевосита томоша якунидан бошлаганимизга ажабланманг. Одатда саҳна асари ҳақида ахлит тасаввур айнаи шу паллага келиб шаклланади. Айниқса, “Ревизор” сингари театр илосмандлари учун яхши таниш бўлган мумтоз асарнинг саҳнавий талқини тўғрисида сўз борганда, унинг тарихи, сюжетия қаҳрамонларига ортқиқа изоҳ беришнинг ҳолати йўқ. Биз учун саҳна ижодкорлари бу асарга мурожаат қилиш орқали қандай мақсад қўзлаганини билиш муҳим.

Назаримизда, Миллий театр жамоасини “Ревизор”ни саҳналаштиришга ундаган асосий сабаб репертуария яна бир мумтоз асарга бойитиш истаги билан чекланмади. Ушбу спектакль академик ананалар устувор бўлган театр саҳнасида янги ижодий нафас олиб кириши лозим эди. Комедияни саҳналаштириш учун Оперетта театрининг истеъдодли режиссёри Александр Каприелов тақлиф этилган ҳам айнаи шу интилиш билан боғлиқ бўлса ажаб эмас. Театр учун бегона бўлмаган бу режиссёр ижодий жамоа олдида, аввало, ансамбликка эришиш вазифасини қўйган шубҳасиз. Шу мақсадда саҳнада актёрлар ижроси билан бир қаторда либос, декорация, мусика имкониятларидан ҳам кенг фойдаланилган.

“Ревизор” отахон театр саҳнасида тўртинчи бор ўйналаётганини ҳисобга олган ҳолда, А.Каприелов мумтоз комедиянинг анъанавий талқинидан бироз чекиншига интилган. Натижада, биз саҳнада соф сатирик комедияни кўраймиз. Бу жанр мусикали театр ижодкори бўлган режиссёр учун ақинилигига қарамай, спектаклда қулгидан кўра мушоҳада жараёни етакчилик қилади. Гоголь комедияси борасида ўтган йиллар давомида шаклланган янги қарашларни ўрганиб чиққан режиссёр асарга драма руҳини сингирмоқчи бўлган. Бу спек-

таклининг илк саҳнаси: шаҳар ҳокими маҳаллий амалдорларни тўплаб, пойтахтдан ревизор келатганини маълум қилишдаёқ сезилади. Барчаннинг юрагини кўрқув чуллаганига қарамай, қаҳрамонлар ҳаракати ва нутқида кескин саросима ёки Белинский таъкидлаган “виждонга хилоф иш кўрган одамлар кўрқушининг талвасаси”ни кўраймиз. Аксинча, улар ревизор таърифини мулоҳаза этишга, ўз фаолиятларини таътиш қилишга уринишади. Айни пайтда саҳнада мавҳум оҳангларга бой мусиқа ҳамда чироклар ўйини ёрдамида сирли, мистик муҳит яратишга эътибор берилган. Бунга режиссёрни Гогольнинг Хлестакови Гёте Мефистофелига қиёсланиши илҳомлантирганга ўхшайди.

Тўғри, бундай ўзига хос ёндашув янги

катлариде Гоголь таърифлаган баъзи хусусиятлар йўқ эмас. Назаримизда, актёр асосий эътиборини қаҳрамоннинг олий табақа вакили эканига қаратган. Бироқ бу қиёфа замирида ахлоқсиз шахс яширинганини унутмаслик лозим. М.Абдуқундузов ижросида эса қўлидаги ҳокимият боис зўравонга айланган амалдорга хос ёрқин характер, тажовузорлик етишмади. Бу ҳокимнинг атрофдагиларга муносабатида, масалан, шаҳарда ободончилик ишларини буйруқбозлик билан бошлаши, кишанга солинган савдогарларни оёқости қилиши ва Иван Александрович ревизор эмаслиги ошкор бўладиган саҳналарда яққол кўринган.

Очилини айтганда

тактор характерга эга эканини ҳисобга олган ҳолда, Нодира Махмудова (ҳокимнинг рафиқаси Анна Андреевна), Саидкомил Умаров (шаҳар судьяси Ляпкин-Тяпкин), Рустам Каримов (Хлестаковнинг хизматкори Оси) сингари тажрибали санъаткорлардан қизиқарли топилмаларни кутгандик. Актёрлар ижроси қаҳрамонларнинг умумий характерига мос тушгани билан, уларда индивидуал ёндашув, ижодий эркинлик етишмади. Абдулла Каҳорнинг моҳирона таржимаси, қулгили диалоглар уҳлатлар баъзида бунин сезмаслик имконини берса ҳам, томошабин чин маънодаги комедик ижронини хис этмайди. Ажабланарли жиҳати, асосий ролларни ижро этган актёрлар ижодий импровизациядан деярли фойдаланишмаган. Аксинча, Малика Иброҳимова (Унтер офицернинг хотини), Маҳфуза Боботиллаева (Лука Лукиннинг рафиқаси) сингари эпизодик саҳналарда катнашувчи актёрлар барчадан ажралиб турадиган ёрқин характер яратишга эришганини эътироф этиш лозим.

Флюра Газизованинг декорацион ечимига келсак, рассом саҳнада воқеа руҳиятига мос муҳит яратишнинг уддасидан чиққан. Эътироз шундаки, сценографик ашёларнинг кўп қисми фақат маконни тўлдириш учун хизмат қилади. Масалан, томоша бошланишидан аввал саҳна марказида турувчи бошсиз бюст Гоголь таъриф берган “бошида шохли йўқ” одамларга ишора қилаётгани тушунарли. Бироқ бу ҳайкал воқеалар жараёнида ҳеч қандай вазифа бажараётгани йўқ. Айнаи шу камчилик қаҳрамонлар учун танланган либосларда ҳам кўзга ташланади. Рассом бу жараёнда қандай ғоявий мантиққа асослангани биз учун қоронги, лекин улар асл тарихий қиёфасидан анча йироқлиги аниқ. Шунингдек, Улуғбек Солихов ёзган махсус мусиқа ҳам спектаклдаги муҳим ижодий омилга айланмаган.

Жаҳон драматургиясининг мумтоз намуналарига мурожаат ижодий воқеа саналса-да, бу жараён театр жамоасининг ютуқлари билан бирга муаммоларини ҳам шаффоф ойнаи мисол намойиш этишига тайёр бўлиш керак. Жумладан, “Ревизор” спектакли ҳам Миллий театрининг бугунги мақсаду интилишларини бизга очиб берди. Театр ижодкорлари янги изланишларга чанқоқлиги сезилиб турибди. Бунинг учун уларда етарлича имконият борлигини ҳам кўрдик. Фақат бу интилиш тенденция кўринишига кириб қолмай, театр-фаолиятидаги алоҳида ёрқин воқеага айланиши керак эди.

Афсуски, “Алишер Навоий”, “Мирзо Улуғбек”, “Тартюф” сингари спектакллардаги камчилик “Ревизор”да ҳам қайтарилган. Ижодий жамоа мумтоз комедиянинг анъанавий талқинидан чиқиб, оригинал услубга эга замонавий ечимни топишга эришолмаган. Томошада XIX аср Чор Россиясида авж олган иллатлар манзараси эмас, балки драматург эътибор қаратган ижтимоий муаммоларнинг бугунги аҳволи мушоҳада этилса тўғри бўларди. Зеро, биз бу спектаклда долзарб аҳамиятга эга янги ғоя илгари сурилиб, театр жамоасининг мустикал позицияси кўринишини истаган эдик...

Азизхон ИМОНОВ,
“Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетаси муҳбири

ЁШЛАР БИЛАН ЮЗМА-ЮЗ

Юртимиз ёшларини маънавий етук, жисмонан соғлом, ватанпарвар ва фидойи инсонлар этиб тарбиялаш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасида мустикаллик йилларида кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Давлатимиз раҳбари Ш.Мирзиёев “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”-ги қонунни имзолаб, мутасадди ташкилотларнинг бу соҳадаги вазифаларини аниқ белгилаб бергани фикримизнинг далилидир.

Ўзбекистон давлат консерваториясида бўлиб ўтган Республика илмий-амалий конференциясида “Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда маданият ва санъат муассасаларидан самарали фойдаланиш имкониятлари” мавзуда маъруза қилган Маданият вазири Бахтиёр Сайфуллаев ўз сўзини юқоридаги фикрлар билан бошлади. Вазир маърузаси давомида Президентимизнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида Ёшлар ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенцияни ишлаб чиқиш воситасида уюштириш, бу соҳаларда кадрлар тайёрлашнинг долзарб масалалари ҳақида Консерватория профессори О.Иброҳимов, “Ўзбекконцерт” директори А.Ҳайдаров, Ёшлар иттифоқи марказий кенгаши раиси ўринбосари Д.Қаттахонов, Санъат ва маданият институти раҳбари Г.Холиқова маъруза қилишди. Тадбирда адабиёт, журналистика, тасвирий ва амалий санъат, композиторлик ва бастакорлик, кино ва театр, мумтоз ашула, миллий эстрада, опера, рақс, чолғу ижрочилигида ижод қилаётган, таълим олаётган 31 ёшгача бўлган ижодкорлар ҳамда соҳа вакиллари қатнашди. Анжуман сўнггида савол ва тақлифлар билан мурожаат қилган ёшларга керакли тавсиялар берилди.

Анжуман

Ўз ахборотимиз

КИНО ҲАФТАЛИГИ

Пойтахтимиздаги Ёшлар ижод саройида Россия киноси ҳафталиги бўлиб ўтмоқда. “Ўзбекино” миллий агентлиги, Ёшлар иттифоқи, Кинематографияни ривожлантириш маркази ва бошқа ташкилотлар ҳамкорлигида ташкил этилган ушбу тадбирдан кўзланган мақсад кино соҳасидаги ҳамкорлик муносабатларини янада кучайтириш, ўзаро фикр ва таҳриба алмашиш учун қулай имконият яратишдир. Унда россиялик таниқли киноижодкорлар, продюсер ва операторлар ҳам иштирок этишмоқда.

Ҳафталик давомида томошабинларнинг ёши ва қизиқшини ҳисобга олиб, сараланган муаллифлик фильмлари намойиш этилди. Жумладан, кино кунларини очиб берган “Қути” фильмида

ёшлар ўртасидаги мураккаб психологик муносабатлар кўрсатилган бўлса, комедия жанридаги «Катта кишлоқ алангаси» фильми ёш режиссёрнинг

Ўзбекистон ва жаҳон

интилишлари ҳақида. Мураккаб драматик йўналишдаги “Топилма”, эзгулик, дўстлик, муҳаббатни улуғловчи «Тэли ва Толи» картиналари ҳам томошабинларни бефарқ қолдирмайди. Тадбир доирасида ижодий учрашувлар, талабалар учун маҳорат сабоқлари ҳам ўтказилди.

Бугун — кино ҳафталигининг якунида “Лиризмлар” ҳамда “Ягона” фильмлари намойиш этилади.

Шаҳноза СУЛАЙМОНОВА

Томошага келинг

Пойтахтимиздаги Алишер Навоий номидаги санъат саройида режиссёр Мирмақсуд Охуновнинг “Ришта” номли янги бадий фильми тақдироти бўлиб ўтди. Давлат буюртмаси асосида тайёрланган фильм сценарийси Ёлқин Тўйчиев қаламига мансуб.

Ўзига хос драматик воқеаларга қурилган картина бутун жаҳон тажрибасида қўлланаётган янгича усул: ҳаёт манзараларини кўрсатиш, тасвирий ечимини турли қаҳрамонлар атрофида ифодашга орқали суратга олинган. Асарда бош қаҳрамон йўқ, ғояни очиб бериш кўп сонли персонажларга юклатилган. Мазкур фильм замирида Ер юзидаги барча инсонларни кўринмас ришта боғлаб турали, ҳаёт манзаралари бир-бирига ўхшаш бўёқлар орқали тасвирланади, деган ғоя ётади. Мавзуга сингдирилган ҳолат, фикр, сукут, мазмун, нур, ришта каби тушунчалар моҳияти воқеалар ортига яширилган.

Фильмда асосий ролларни Ўзбекистон халқ артисти Пўлат Саидқосимов, маҳоратли актёрлар Нигина Анорбоева, Илмира Раҳимжонова, Адиз Ражабов, Гулмуҳаммад Абдуллаева, Аҳмад Мирзо, Сарвар Каримов ижро этишган. Воқелик ортда умр манзараларида дардманд яшаётган, турмушининг иқир-чиқирларидан чарчаган, тарихий лавҳаларда эса ижтимоий даврнинг қўрбонига айланган шахсларнинг оғир тақдирини ётади. Айниқса, тарихий давр тасвири таъсири калдирларга бой. Шу ўринда либослар рассоми Севара Зуннунованинг маҳоратини алоҳида таъкидлаш жоиз. Тасвирларга сингдирилган мазмунни очинишга хизмат қилувчи мусикалар композитор Дмитрий Янов-Яновский томонидан ёзилган. Томошабин кўниккан анъанавий услубдан чекиниб, янгича усулда суратга олинган ушбу картина фикрлашга, мушоҳада юриштишга мойил, янгиликка чанқоқ мухлислар учун муносиб туҳфа бўлади.

Достонбек РАҲМАТУЛЛАЕВ,

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтини магистранти

“МОҲИРА”, “ГУЛСАРА”, “ЗАМИРА”, “МАЙСАРА” ВА Ҳ.К...

Бугун ўзбек қўшиқчилиги санъатида ютуқлар кўп. Дилга яқин қўшиқлар ҳам талайгина. Аммо инсоф бадий айтганда, яхши қўшиқларга нисбатан савияси паст нолалар тарозининг палласини босиб кетади. Бунини санъатшунос ёки мутахассис бўлмаган кишилардан ҳам эшитиб турибмиз.

Акс садо

Қайсидир бир хонанда томонидан айтилган қўшиқда “Қоши камалак, Ферузабону...” жумласи бир хил оҳангда қайта-қайта айтилавериб, одамнинг бадига уриб кетганди. Гўё бу қўшиқда бошқа сўз ва жумлалар йўқдек... Шунингдек, “Халима”, “Моҳира”, “Гулсара”, “Замира”, “Феруза”, “Майсара”, “Жумагул” ва ҳоказо қизлар номи билан айтиладиган қўшиқлар ҳам болабала кетди. Билмадим, бу қўшиқларнинг матнини ким ёзиб беради? Аҳир, қўшиқ исмларини санаш мусобақаси эмас-ку! Бундай нағмалар тингловчига ҳеч нарса бермайди, аксинча, ҳақиқий қўшиқ шинавандасининг гашини келтиради.

Яна бир гап ёш эстрада хонандаларида саҳна маданиятининг етишмаслиги ҳақида. Бир концертта тақлиф қилишди. Ёш хонанда қўшиқ айтишдан аввал балкондаги томошабинларга мурожаат қилди. Ҳар бир айтилган қўшиқ орасида томошабинлардан олқиш ва қарсақлар талаб қилар, ўзини гўё еттинчи омонда юргандек хис этарди. Аввало, саҳнада туриб, томошабинга мурожаат қилавериш бориб турган маданиятсизлик. Агар ижрочи эътибор ва қарсақ талаб қилса, очиги, бу тиланчиликдан бошқа нарса эмас. Мухлис қачон қарсақ чалишни ўзи билади. Маданият соҳаси вакили бўла туриб қўшиқчининг одоб-ахлоқ доирасидан чиқиб кетаётгани бориб турган маънавиятсизлик.

Қўшиқлар асосида яратилган клипларни гапирмасча ҳам бўлади. Булар клипми ё қилиқми, билиб бўлмайди. Тўғри, клиплар ҳомилар кўмагида, катта ҳаражатлар эвазига тайёрланади. Лекин ижодкорлар, аввало, эфирга узатилаётган видеоклипларнинг ёшлар тарбиясига, уларнинг маънавий дунёсига қай даражада таъсир ўтказиши ҳақида ўйлашлари зарур.

Билишимизча, радио-телевидениенинг ҳар бир каналдаги ўз бадий кенгаши бор. Лекин ҳар бир хонанданинг янги қўшиқ ёки клипини тасдиқлаб берадиган ягона бадий кенгаш тузилса бўлмайди? Шунингдек, эфирга узатиладиган, тижорат каналларида намойиш этиладиган видеоклипларни тартибга солиб турадиган, мувофиқлаштириб борадиган ташқи қилот бўлиши ҳам мақсадга мувофиқ, деб ўйлаймиз. Агар лозим топилса, эстрада хонандалари, санъаткорлар учун мутахассислар иштирокатида қўшиқча “Саҳна маданияти” сабоқлари ташкил этилса, айни мудида бўларди.

Ижрочи ҳар бир қўшиқни шунчаки айтиши эмас, юракдан ёниб қуйлаши керак. Қуйлаганда ҳам бор меҳрини, қалб кўрини унга қўйири олсин.

Ашуралӣ БОЙМУРОД, шоир

Қардошлар саҳнасида

БИШКЕКДАГИ ЭЪТИРОФ

Қирғизистон Республикасининг Бишкек шаҳрида ўтган “ART-ORDO” VI халқаро театр фестивалида ёзувчи ва драматург Кўчкор Норқобилнинг Мўқимий номидаги ўзбек давлат мусиқий театрида саҳналаштирилган “Дилдаги доғ” драмаси намойиш этилди. Асарни таниқли режиссёр, Ўзбекистон халқ артисти Мирза Азизов саҳналаштирган.

Драмда тинч ва осуда ҳаётимизга раҳна солишга уринаётган, диний экстремизм ва терроризм гирдобига тушиб қолётган айрим ёшларнинг аянчли қисмати, уларнинг бу йўлга кириб қолишига сабабчи бўлган омиллар бадий таҳлил қилинган, халқаро терроризмнинг оғир оқибатлари фоз этилган.

Спектаклдаги асосий ролларни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Турғун Бекназаров, таниқли артистлар Маъсуда Отахонова, Турсунбой Пиржонов, Норпоша Ҳасанова, Гулноз Саидова, Зулфия Умирова, Расулхон Қодирхонов, Умид Шодмонов, Илҳом Отамирзаев ижро этишди.

Фестиваль ҳайъати қарорига кўра театр жамоаси диплом ва мукофотга сазовор бўлди. Шунингдек, Маданият, ахборот ва туризм вазирлигининг махсус мукофотини қўлга киритди. Актёр Турғун Бекназаров “Энг яхши эркак роли ижроси” номинацияси бўйича тақдирланди.

Дилфуза ЭРҒАШЕВА,
журналист

“ТЎҚМУШГУЛ” ЁКИ УЙЛАНАСИЗМИ, ЙЎҚМИ?..

Бугун кўпчилик ёш хонандалар мумтоз адабиётимиз намояндаларининг шеър ва ғазаллари асосидаги ашулаларни, халқ қўшиқларини қуйлашяпти. Бундан, албатта, қувонишимиз керак. Аммо сўзларнинг бузиб талаффуз қилиниши ошдан чиққан тошдек таъбимизни хира қилаётгани ҳам бор гап.

Мисол учун, “Майсаранинг иши” кинофильмидаги “Майсаражон” қўшигини олайлик. Яқинда ушбу қўшиқни ёш хонандалар ижросида эшитиб ўйланиб қолдим. Қўшиқнинг асл матни қуйидагича:

Майсара, Майсара, Майсаражон,
Жаннат гули Майсаражон.
Бу дунёнинг сен ечмаган
Йўқ мушқули, Майсаражон.

Энди бузиб айтилган мисраларга эътибор беринг:

Майсара, Майсара, Майсаражон,
Жаннат гули Майсаражон.
Бу дунёнинг сен ечмаган
Тўқмушгули Майсаражон.

Хўш, “тўқмушгул” сўзи қандай маънони англатади? Нотўғри эшитгандирман дея экран остида таронанинг ёзиб борилаётган сўзларини ўқидим. Не кўз билан кўрайки, худди шундай хато ёзувлар қиқиб келди. Балки адашаётгандирман, деган истихолода «Ўзбек тилининг изохли лугати»дан “тўқмушгул”нинг маъносини изладим, аммо ушбу сўзни учратмадим.

Балки бу сўз телевидение ёзувида хато берилаётгандир? Афсуски, бундай мисолларни қўлаб келтириш мумкин.

Кейинги вақтда ҳар қандай гапни (шеър эмас) қўшиқ дея берилиб қуйлаётган ижрочилар сони борган сари кўпайиб бормоқда. Хонанда Дилсўзининг “Уйланасизми, йўқми” қўшигини тингласангиз, бунга амин бўласиз:

Қуруқ ваъда кимга ҳам,
Асқотади ҳаётда?

Ўқма

Битта айтар гапим қолди,
Ёрим қилиб-ей садо:
Уйланасизми, йўқми?

Агар қўшиқ шеър ва мусиқадан бунёд бўлса, мен бу ерда шеърни кўрмайман. Қофия, вазн, туюқ деган тушунчалардан ташқари, шеърда маъно, мазмун ҳам бўлиши керак эмасми? Замон билан ҳамнафас яшаш лозим. Аммо миллийликни ҳам унутиб қўйиш яхши эмас, назаримизда. Ўзбек қизи “Уйланасизми, йўқми?” деб қўшиқ айтса ва бу ижро телеканалларда қайта-қайта кўрсатилаверса, ўсиб келаётган авлодининг онига қандай таъсир этишини ҳам ўйлаб кўриш керак...

Яқинда манзилга тезроқ етиш учун такси тутдим. Ҳайдовчи — ёшгина йигит қулоқни қоматга келтирадиган даражада баянда қилиб мусиқа қўйди. Бугун эстрадамизда яккахон хонандалардан ҳам гуруҳлар кўпайиб кетган. Афсуски, ҳаммасининг ижодини ҳам қўшиқ деб айта олмаймиз. Шундай гуруҳлардан бирининг сўзлари тушунарсиз бўлган “қўшиғи”дан қулоғим қоматга келди. Ҳайдовчидан мусиқани пасайтиришини, имкони бўлса ўчириб қўйишини сўрадим. Шунда у ойнадан ҳайратланиб қараб қўйди-да:

— Хозир ёшларнинг ҳаммаси шундай қўшиқларни эшитади-ку?! — деди.

— Узр, лекин мен нима деяётганига тушунагим йўқ, сўзларнинг алмоий-жалмоий талаффузи ёқмаяпти, — дедим.

— Мен ҳам тушунмайман, лекин ҳамма эшитган нарсани эшитиш керак-ку! Битта қўшиқни деб ўртоқларимдан ажралиб қолишни истамайман. Бошида менга ҳам ёқмаган, лекин эшитаверсангиз ўрганиб кетасиз...

Ўйланиб қолдим. Эшитавериш ўрганиб кетадиган қўшиқлар оқибатида маънавиятимизга путур етмайдими?

Чарос ЁҚУБОВА,
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети талабаси

ЧИНГИЗ АЙТМАТОВ ЭКСПОЗИЦИЯСИ

Атоқли қирғиз адиби Чингиз Айтматов аллақачон ўзбек китобхонлари қалбидан муносиб жой олган.

Мухтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг шу йил 5-6 сентябр кунлари Қирғизистонга давлат ташифи, Қирғизистон Президенти билан учрашуви асосида ўзбек ва қирғиз халқлари манфаатларига хизмат қилдиган бир қанча келишувлар муҳокама этилгани халқларимизда катта қизиқиш уйғотди. Икки халқ тарихида муҳим аҳамиятга молик учрашув чоғида Юртбошимиз улуғ ёзувчи Чингиз Айтматовнинг ўзбек ва қирғиз халқлари ҳақида "Халқларимизнинг қони бир, тили бир" деган ҳикматли сўзларини таъкидлаб ўтди.

Республикаимизда адабиётга эътибор, Чингиз Айтматовдек буюк адибларга эҳтиром замон, тарих талаб қилган даражада янги погоналарга кўтарилмоқда. Шу муносабат билан Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети қошида "Чингиз Айтматов ва Ўзбекистон" доимий экспозициясининг тантанали очилиш маросими бўлди. Унда Қирғизистон Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, жамоат ташкилотлари масъул ходимлари, адабиётшунос олимлари адиблар, профессор-ўқитувчи ҳамда талабалар иштирок этди.

Ўзбекистон Миллий университети ректори Авазжон Мараҳимов, Қирғизистон Республика-

сининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Данияр Сидиков, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг биринчи ўринбосари Дилмурод Набиев, мамлакатимиздаги Қирғиз маданияти маркази вакили, шоир Маъмуржон Бозоралиев ва бошқалар улуғ адиб Чингиз Айтматов бетакрор ижоди билан ўзбек-қирғиз дўстлик алоқаларини мустаҳкам-

лашга улкан ҳисса қўшгани, ўз даврида Миртемир, Пиримкул Қодиров, Одил Ёқубов, Абдулла Орипов каби ўзбек адабиёти намояндалари билан дўстлиги, адабий алоқалари, бу дўстлик бутунги авлод учун ҳам ибрат мактаби эканини алоҳида таъкидладилар.

Чингиз Айтматовнинг «Юзма-юз», «Жамила», «Сарвқомат дилбарим», «Бўтакўз», «Биринчи муаллим», «Момо ер», «Сомон йўли», «Алвидо, Гулсари», «Оқ кема», «Денгиз ёқалаб чопайтган олапар», «Асрга татиғулик кун», «Қиёмат» каби асарларини мутлола қилмаган ўқувчи топилмас керак. Асил Рашидов, Иброҳим Гафуров ва бошқа таржумонлар ёзувчининг деярли барча бадий ва публицистик асарларини ўзбек ўқувчиларига етказишган.

Университетда ташкил топган "Чингиз Айтматов ва Ўзбекистон" доимий экспозициясида буюк ёзувчининг дурдона асарлари, адиб ҳақида хотиралар, мақолаларнинг электрон нусхалари, ноёб фотосуратлар ўрин олган.

Тўлқин ЭШБЕК

МАХТУМҚУЛИ АЙТАР СЎЗНИНГ РОСТИНИ

Махтумқули-Фирогийнинг инсонпарварлик ва ватанпарварлик гоилари билан йўрилган ижодида маърифат руҳи етакчилик қилади. Туркий халқларнинг сеvimли шоири, маърифатли сиймо ва ҳикмат соҳиби бўлган шоир эзгу хислатларни улуғлайди, эл-юрт дарду армони билан яшагга,

тўғрисиъз ва қалбан пок бўлишга ундайди. Шундай фазилатлари билан шеърят авлодларини эзгуликка даъват этади.

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида туркман халқининг улуғ шоири ва ардоқли фарзанди Махтумқулининг "Сайланма" китоби тақдими ўтказилди. Илм-фан ва адабиёт вакиллари, давлат ва жамоат ташкилотлари, турк-

ман миллий маданият маркази ходимлари қатнашган тадбирда барча халқлар томонидан асарлари севиб ўқиладиган, ҳофизлар баланд пардаларда куйлайдиган оташнафас шоир ва унинг ёниқ шеърини ҳақида илиқ фикрлар айтилди.

Тадбирда Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги бош директори Л.Тангриев, Туркманистоннинг республика мидаги Муваққат ишлари вакили О.Хуммиев азалдан қадрдон ўзбек ва туркман халқлари маданий ва адабий меросларини ҳам бир-бири билан баҳам кўриб келаётгани ҳақида сўзладилар. Тақдиротда икки халқ ўртасидаги азалий дўстлик ўрталари Махтумқули ижоди орқали янада мустаҳкамланаётгани таъкидланди.

В.ИБРОҲИМОВА

"Ўқитувчи" нашриёт-матбаа ижодий уйи томонидан нашр этилган "Сайланма"дан мумтоз шоирнинг панд-насихат руҳидаги, ота-она, ёр, гўзал дийёр васф этилган шеърлари ўрин олган. Лирик кечинмаларнинг халқона ифодаси бўлган, пурмаъно ва фалсафий фикрларга бой, шарқона қадрият ва миллий анъаналар тараннум этилган шеърларни Муҳаммад Пирриев она тилимизга таржима қилган.

ТИЛГА ЭЪТИБОР — ЭЛГА ЭЪТИБОР

элга эътибор" мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди. Унда шоирлар, адабиётшунос ва тилшунос олимлар, устоз-мураббийлар, ўқувчилар ҳамда жамоатчилик вакиллари иштирок этди.

Тадбирда Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида ҳикоя қилувчи ҳужжатли фильм намойиш этилди.

"Баркамол авлод" республика болалар бадий ижодиёти маркази, Юнусобод тумани 61-мактаб ўқувчилари томонидан ижро этилган куй-қўшиқлар, мумтоз шоирлар шеърлари ва ҳикматли сўзлари асосида тайёрланган мушоира ва саҳна кўринишлари барчага манзур бўлди.

Тошкент Молия, Тўқимачилик ва енгил саноат институтлари, Иқтисодиёт университети, Тиббиёт академияси, Юнусобод туманидаги Чинобод сўхатгоҳи ҳамда бошқа давлат ва жамоат ташкилотларида ҳам она тили байрамига бағишланган ижодий учрашувлар бўлиб ўтди. Уларда ёзувчилар уюшмаси аъзолари Зулфия Мўминова, Сирожиддин Рауф, Мунаввара Усмонова, Азизбек Турдиев ва бошқа ижодкорлар фаол иштирок этдилар.

Бундай маърифий тадбирлар барча вилоятлар, шаҳар ва қишлоқларда давом этмоқда.

Ахборот хизмати

"ЧОРРАҲА"

Таниқли носир ва журналист Фармон Тошевнинг "Чорраҳа" ("Mashhur-Press", Тошкент — 2017) номли китобига "Ҳоким" номли қиссаси ва бир неча ҳикоялари жамланган. Муаллиф қаламга олган воқеалар, манзаралар кундалик ҳаётдан олинган боис ўқувчида катта қизиқиш уйғотиши ва мароқ билан ўқилади.

Китобга қирган турли жанрдаги асарларни мантиқан боғлаб турган меҳр-оқибат, сабр-қаноат сингари эзгу қадриятларнинг қайноқ ҳаёт оғушига шўнғиган, турмуш ташвишлари билан ўраланиб қолган одамлар ёдидан кўтарилиб бораётгани, дунёда ҳеч бир эзгу амал исзис кетмаслиги, одамийлик ҳамиша қадри баланд туйғу сифатида ардоқланиши реал воқеалар тасвири орқали очиб берилган.

"Ўқилмаган ҳукм", "Чорраҳа", "Кечиккан байрам", "Дўкон" сингари ҳикоялар мутлоасидан сўнг китобхонда ўтган ва ўтаётган кунларига бир қур назар ташлаб, ўз феъл-атвори, бошқалар билан муомала-муносабатини сарҳисоб қилишга эҳтиёж туғилади.

Айни шу жиҳатда ҳам бу асарларнинг тарбиявий аҳамияти намойён бўлади. "Ҳоким" қиссасида раҳбарнинг масъулият эгаси ва оддий инсон сифатида қўлидаги мувозанат тарозисини тенг ушлаши лозимлиги бадий бўёқлар воситида очиб берилган.

Реал ҳаётини воқеалар ҳосиласи бўлган ушбу тўпламдаги қисса ва ҳикоялар орқали адиб китобхонга ўтмишни ҳамиша доно муаллим деб билиб, кечаги кундан ибратли ҳулосалар чиқариб олиш зарурлигини ўқиради.

Манзура СОЛИХОВА

Ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилганлигининг 28 йиллиги муносабати билан **"ЎЗБЕК ТИЛИ ВА МИЛЛИЙ КИНО МУАММОЛАРИ"** мавзусида конференция бўлиб ўтади.

Унда таниқли киноижодкорлар, киношунос ва танқидчи олимлар, ҳусусий кино вакиллари ҳамда тилшунослар иштирок этади. Конференция **2017 йил 24 октябрь кuni соат 10:00да "Ўзбекино" Миллий агентлиги биносидан** бошланади. Соҳа ходимлари ва мутахассисларни ушбу конференцияда иштирок этишга таклиф қиламиз.

ХУРМАТЛИ ЮРТДОШЛАР!

"Ўзбекино" Миллий агентлиги ёшлар орасида халқимиз қалбидан жой олган ўзбек кинеси дурдоналарини тарғиб қилиш, кино ихлосмандларига афсонавий ўзбек кинеси намуналаридан яна баҳраманд бўлиш имкониятини яратиш мақсадида, илк марта пойтахтимизда тажриба сифатида **"ЎЗБЕК КИНОСИ ДУРДОНАЛАРИ"** кинозали ташкил этилди.

Кинозалнинг очилиш маросими **2017 йил 23 октябрь кuni соат 17:00да А.Навоий номи Кино саройида** бўлиб ўтади.

Тадбирга таниқли киноижодкорлар, киношунос олимлар, устоз актёр ва актрисалар ҳамда ёшлар жамоалари таклиф қилинган. Кинозал ўз иш фаолиятини режиссёр Шухрат Аббосовнинг «Абу Райҳон Беруний» номли тарихий бадий фильми билан бошлайди. Барчангизни ушбу маросимга таклиф этамиз.

Тахририятга келган кўлэмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир — Хумоюн АҚБАРОВ
Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босяхонаси.
Босяхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 01.45

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам билан рўйхатга олинган. Адаби — 3369. Буюртма Г — 1082. Ҳажми — 3 босма табоқ А-2. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 5 6

Анвар ОБИДЖОН,
Ўзбекистон халқ шоири

УСТОЗ НЕЪМАТ АМИНОВ МУТОЙИБАЛАРИ

ШУНАҚА ДУНЁ БУ...

Устозни зиёратлаш ниятида бир кун "Муштум" журналига кирдим. Хонасида анча гурунглашиб ўтирдик. Орада телефон жиринглаб қолди. Неъмат ака эшитқини олиб, "Лаббай... лаббай... аллў, эшитаман... аллў, аллў", дейишга тушди. Жавоб бўлавермагач, эшитқини астагина жойига қўйди ва юзига фотиҳа тортган асно менга юзланиб деди:

— Кимдир номеримни терибок ўлиб қолди.

ЎХШАШИ ЙЎҚ ФАБРИКА

Неъмат акамиз топқирона сўзларнинг беназир устаси эди.

Устозни қишлоғимга олиб борганимда, меҳмонсеварликда донг таратган Абдубанноб ака бизни бир пйёла чойга таклиф қилди. Шу баҳонада уйи одамга лик тўлди, чакчаклашув бомдодгача давом этди. Айниқса, тумандаги таниқли амалдорлардан бири бўлган Турсунали Маматов гоҳ ҳаётини хангомалар, гоҳ теша тегмаган латифаларни бир-бирига улаб, ўтиришни қизитгандан қизитаверди.

Енимда ўтирган Неъмат ака бир пайт қўлоғимга шивирлаб: "Қишлоқларингда ннх-о-о-ятда зўр фабрика бор экан-да", деб қолди. Хайрон бўлганимча, қанақа фабрика, деб сўраган эдим, устоз Турсунали ака томонга ишора қилиб, деди:

— Бунақасини кўрмаганман. Анекдўт тўқийдиган фабрика экан!

ВАЗИЯТДАН ЧИҚИШ

Юқори ташкилотда нашриётлар, газета-журналлар раҳбарияти иштирокида мажлис бўлди. Бикинимда ўтирган Неъмат ака: "Кеча Бухородан жуда бемаҳалда қайтувдим, уйку торятпти", деб елкамга суяниб олди.

Нотикнинг маърузаси тугаб, музокаралар бошланган чоғи ўртада Неъмат акага сўз бериб қолишди. Мизиги қолган устозни чиканогимда туртиб, сизга сўз беришди, дедим. У, ён-верига бир-икки аланглаб, қаерда ўтирганини пайқаб олгач, маърузачимиз ниҳоятда чуқур-чуқур гапларни айтди, катта-катта масалаларни кўтариб чиқди, буларни яхшилаб ўйлаб кўриб, таклифлар тугилса, кейин айтарман, деди-ю қайтиб жойига ўтирди. Сал ўтмай, яна пинакка кетди.

ЭНГ КИММАТБАҲО ЧУЧВАРА

"Муштум" журнали ҳам, бизнинг Чўлпон нашриётимиз ҳам "Журналлар корпуси" деб аталувчи битта бинода жойлашган. Шу боис, Неъмат ака билан тез-тез кўришиб турардик, гоҳида бирга тушлик қилардик.

Бир кун устоз иккимиз Марказий универмаг ортидаги машхур чучварахонага бордик. Борсак, "Муштум" ходими Саид Равшан уч-тўрт киши билан овқатланиб ўтирган экан, бизни даврага астойдил таклиф қилишса ҳам, уэр сўраб, ичкарироққа ўтди.

Овқатланаётганимизда Неъмат ака наридаги стол томонга бир қараб қўйиб, бу Саид Равшан дегани жуда кўнгли тоза, жуда содда йигит, доим лаққа тушгани тушган, деб қўлисиради.

— Анави одамлар қандайдир илтимос билан келишган, — деди сўнг. — Баъзи қитмирроқ ходим уч-тўрт юз "юмалок"сиз ўртага тушмайди-ган ишни Саидвой битта чучварага битириб бераверади. Ҳозир дунёдаги энг нархи баланд чучварани еб ўтирганини ўзиям билмаяпти.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва "Иход" жамоат фонди уюшма аъзоси

Янглиш ЭГАМОВАнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва "Иход" жамоат фонди уюшма аъзоси

Муҳаммад ОЧИЛнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Бадий академияси Ўзбекистон бадий ижодкорлар уюшмаси аъзоси, рассом

Одил БОБОЖОНОВнинг

вафоти муносабати билан оила аъзолари ва яқинларига ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти ректорати ва жамоаси Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Саидмақал Расуловга онаси

ФЕРУЗА аянинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ХУММИЙ:
"МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ"
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

**O'zbekiston
adabiyoti va san'ati**

Манзиллими: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93

Таққид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42

Санъат бўлими: 233-56-40
Назм ва наср бўлими: 233-58-60

Бош
муҳаррир
Сирожиллин

САЙИД

ЖУМА КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ.

СОТУВДА НАРХИ
ЭРКИН.

ISSN 2341-614X

4 772 181 614 000